अस्मिन् प्रश्नपत्रपुस्तिकायाम् 28 प्रश्नाः [खण्ड–क (20) + खण्ड–ख (4+4)] एवं 8 पृष्ठाः सन्ति ।

Roll No.
अनुक्रमांक :

Code No. 65/SS/A/S
कोड नं.

SET/सेट **A**

SANSKRIT
संस्कृतम्
(309)

Day and Date of Examination
(परीक्षादिवसः दिनाङ्कश्च) ______________________

Signature of Invigilators 1. ______________________
(निरीक्षकयोः हस्ताक्षरम्)
2. ______________________

सामान्य अनुदेशाः :

1 परीक्षार्थी प्रश्नपत्रपुस्तिकायाः प्रथमपृष्ठे स्व–अनुक्रमाङ्कम् अवश्यं लिखतु।

2 निरीक्ष्यतां यत् प्रश्नपत्रस्य पृष्ठसंख्या प्रश्नानां संख्या च प्रथमपृष्ठस्य शीर्षे मुद्रितसंख्यानुसारमेव अस्ति। प्रश्नाः क्रमानुसारं सन्ति न वा इत्यपि निरीक्षणीयम्।

3 उत्तरपुस्तिकायां परिचयचिह्नम् अथवा कुत्रापि निर्दिष्टस्थानेतरस्थलेषु अनुक्रमाङ्कलेखनं सर्वथा वर्जितम् अस्ति।

4 स्व–उत्तरपुस्तिकायां प्रश्नपत्रस्य कूट(कोड) संख्या **65/SS/A/S, सेट-A** अवश्यमेव लेखनीया।

Unnati Educations
9899436384, 9654279279

SANSKRIT
संस्कृतम्
(309)

समय : होरात्रयम्] **[पूर्णाङ्काः – 100**

निर्देशाः – (i) अस्मिन् प्रश्नपत्रे **द्वौ** खण्डौ स्तः। खण्डः – क (केन्द्रिकः पाठ्यक्रमः), खण्डः – ख (वैकल्पिक–I एवं वैकल्पिक–II) स्तः।

(ii) खण्डः – क अनिवार्यः। अस्मिन् खण्डे 20 प्रश्नाः सन्ति।

(iii) खण्डः – ख **एकः** एव वैकल्पिकः समाधेयः।

(iv) खण्डः – क कृते 85 अङ्काः, खण्डः – ख संस्कृतं संस्कृतिश्च अथवा प्रयोजनमूलकसंस्कृतम् इति वैकल्पिकयोः केवलम् एकः एव वैकल्पिकः समाधेयः। अस्य कृते 15 अङ्काः निर्धारिताः।

खण्ड – क
(केन्द्रिकः पाठ्यक्रमः)

1 अधोलिखितेषु कस्यचिदेकस्य पाठस्य सारं षड्वाक्येषु लिखत – **6**

(क) पतन्ति परपीडकाः

(ख) अनन्तः ज्ञानसागरः

(ग) एतद् उवास्यम्

2 अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत – **1×4=4**

ते चत्वारः सखायः वर्तिकाः गृहीत्वा हिमालय प्रति अगच्छन। तदा एकस्य जनस्य हस्तात् वर्तिका अपतत। तदनु यावत् स भूमिंखनति तावत् ताम्रंनिस्सरति। अहो! गृह्यतां स्वेच्छया ताम्रं स उच्चैः अवदत्। अन्ये अवदन् भो मूढ! किम् अनेन ताम्रेण?

प्रश्नाः –

(क) चत्वारः सखायः कुत्र अगच्छन्?

(ख) कस्य हस्तात् वर्तिका अपतत्?

(ग) ताम्रं कुतः निस्सरति?

(घ) अन्ये किम् अवदत्?

Unnati Educations
9899436384, 9654279279

3 अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उचितमुत्तरं कोष्ठकात् चित्वा लिखत – 1×4=4

(क) कन्याकुमार्या कः हतः ? (महिषासुरः/बाणासुरः)

(ख) गुरुजनानां कथं निधानि चरितानि शिष्येण उपास्यानि। (सुचरितानि/दुश्चरितानि)

(ग) वैज्ञानिकाः अन्तरिक्षात् कस्याः सौदर्यं वर्णितवन्तः। (नद्याः/पृथिव्याः)

(घ) ग्रहाणां वर्णनं कस्मिन् शास्त्रे वर्तते ? (धर्मशास्त्रे/ज्योतिषशास्त्रे)

4 (क) रेखांकितपदमाश्रित्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत – 1×2=2

(i) विवेकानन्दस्य प्रतिमा स्मारकस्य मध्ये वर्तत।

(ii) क्रमेण एकदा ब्राह्मणस्य वारः समायातः।

(ख) प्रश्नान् उत्तरत – 1×2=2

(i) शल्यचिकित्सेवेः व्रणसीवनार्थ किं युज्यते ?

(ii) कः प्रकाशस्य वेगं वर्णितवान् ?

5 एतत् कथनं कः कं प्रति कथयति ? 2

(क) न मे रोचते जीवहिंसा ?

(ख) साधवः परदुःखेन दुःखिनः भवन्ति।

6 अधोलिखितं पद्यांशद्वयं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत – 2+2=4

(क) यः स्वाध्यायमधीतेऽब्दं विधिना नियतः शुचिः।
तस्य नित्य क्षरव्येषु पयोदधिघृतं मधु॥

प्रश्नद्वयम् –

(i) अत्र एषः कस्मै प्रयुक्तः ?

(ii) तस्मै किं किं क्षरति ?

(ख) कश्चिदेन हिते भर्तुदृश्यते न परात्मनः
कार्यापेक्षाः हि वर्तन्ते भावस्निग्धाः सुदुर्लभाः॥

प्रश्नद्वयम् –

(i) भर्तुः हिते कः दृश्यते ?

(ii) कीदृशाः जनाः सुदुर्लभाः ?

Unnati Educations
9899436384, 9654279279

7 अधोलिखितयोः अन्वयद्वयोः रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत – 2

(क) तृणानि भूमिरुदकं वाक्चतुर्थी च सूनृता।
एतान्यपि सतां गेहे नोच्छिद्यन्ते कदाचन॥

अन्वयः –

तृणानि, भूमिः ________, चतुर्थी च सूनृता नोक एतानि अपि ________ गेहे कदाचन न उच्छिद्यन्ते।

(ख) अनेकसुशिरं वाद्यं कान्त च ऋषिसंज्ञितम्।
च क्रिणा च सदाराध्यं यो जानाति स पण्डितः॥

अन्वयः –

अनेकसुशिरं वाद्यं ________ च ऋषिसंज्ञितम्, चक्रिणा च सदा आराध्यं यः ________ स पण्डितः।

8 अधोलिखित पद्यांशद्वयस्य भावार्थयोः रिक्तस्थानानि पूरयत – 2

(क) निद्रालाभः सुखं च स्यात् मूर्ध्नि तैलनिषेवणात्।

भावार्थः –

शिसीन तैलाम्यंगेन सुखपूर्वः ________ लाभः भवति।

(ख) जपेत् सत्येन चानृतम्।

भावार्थः –

असत्यं च सत्येन ________।

9 'अ' स्तंभस्य पद्यांशं 'ब' स्तम्भेन सह मेलयत – 2

स्तम्भ–'अ'	**स्तम्भ–'ब'**
(i) यः स्वाध्यायमधीते	(क) धर्मस्य त्वरितागतिः
(ii) हंसस्यशोभा कानास्ति	(ख) विधिना नियतः शुचिः
(iii) तं तथा सुनृतं दृष्ट्वा	(ग) सानूनि गंधः सुरभी करोति
(iv) यत्र सुतक्षीरतया प्रसूतः	(घ) पूज्यमानस्य कर्मसु।

10 'पतन्ति परपीडकाः' इति नाटकस्य सारांशं षड्वाक्येषु लिखत। सहायतायै बिन्दवः दत्ताः – 6

बिन्दवः

कंसः चाणूरमुष्टिकौ मल्लौ कृष्ण बलरामे च छलेन धार्तायतुं आह्वयंति युद्धाय प्रेरयति, कृष्णेन सह युद्धे चाणूरः बलरामः च हतवन्तौ कृष्णः कंसं हन्ति वसुदेवः आगत्य कृष्ण बलरामो स्नेहेन आशीर्वादं यच्छति सः गमतः फलं प्राप्तवान्

Unnati Educations
9899436384, 9654279279

11 (क) अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत – 1+1=2

(सहसा वंशीध्वनिः गुंजति)

सर्वे यक्षा : कुतोऽस्मिन् घोरे विपिने संगीतकम्? कोऽयम् वंशीवादकः?
एत, एत पश्यामः। ध्वनिम् अनुसरन्तो यामः।

प्रथमः – तर्कयामि, नातिदूरे कश्चन मुरलीं वादयति।

द्वितीयः – अहो ज्ञायतेऽघुना यत्रैता गावो विचरन्ति, तत्समीपे एव तेन मुरलीवादकेन भवितव्यम्।

तृतीय यक्ष :– पश्यत, पश्यत, वटतरूमूले निषण्णः कश्चिद् युवा वंशीं ध्वनति। तमुपसर्वाम्ः।

प्रश्नाः –

(i) यक्षाः सहसा कस्य ध्वनिम् अश्रृण्वत्?

(ii) युवा वंशी कुत्र ध्वनति स्म?

(ख) अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत – 1+1=2

विस्तीर्णलोहितमुखः परिवृत्तनेत्रो,
भग्नांसकण्ठकटिजानुकरोरुजंघः।
विच्छिन्नहारपतिताङ्गदलम्बसूत्रो,
वज्रप्रमग्नशिखरः पतितो यथाद्रिः॥

प्रश्नाः –

(i) विस्तीर्णलोहितमुखः कः आसीत्?

(ii) कंसस्य शरीरं किमिव पतित जातम्?

12 अधोलिखितं गद्यांशं पद्यांशं च पठित्वा उभयोः प्रदत्त प्रश्नान् उत्तरत –

(क) गद्यांशः

पाण्डवानां कौरवाणां च युद्धम् कुरुक्षेत्रे संवृतम्। अष्टादशमिदिनैश्च प्रतिफलम् तास्मिन् युद्धे दुर्योधनः रणे पराजितः निहतश्च निजदलबलेन साकम्। पाण्डवाश्च श्रीकृष्णस्य साहाय्येनं विजयशालिनः संवृत्ता। कालान्तरेण द्रौपतीसहिताः पाण्डवाः अभिमन्युतनयं परीक्षितम् हस्तिनापुर–राज्ये समभिषिच्य हिमालयं जग्मुः।

प्रश्नाः –

(i) अस्य गद्यांशस्य शीर्षकं लिखत। 1

(ii) महाभारत युद्धं कुत्र सञ्जातम्? 2

(iii) महाभारतयुद्धे के जनाः, केन प्रकारेण च विजयिनः संवृत्ताः? 2

(ख) पद्यांशः

पुस्तकस्या तु या विद्या परहस्तगतं धनम्।
कार्यकाले समापन्ने न सा विद्या न तद्धनम्।

प्रश्नाः –

(i) अस्य श्लोकस्य शीर्षकं लिखत। 1

(ii) कीदृशी विद्या विद्या न भवति? 2

(iii) कीदृशं धनं धनं न भवति? 2

Unnati Educations
9899436384, 9654279279

13 मञ्जूषापदसहायतया 'उद्यानम्' इति विषयमधिकृत्य दशवाक्यानि लिखत – 1×10=10

मंजूषा

उद्यानम्, बालाः, वृक्षाः, भ्रमणाण, क्रीडायें, प्रातः, सायं, पक्षी, पुष्पम्, कन्दुकम्, सुन्दरवेला, स्वास्थवर्धनम्।

14 भवान् गणेशः। भवताम् उपनगरे पत्रालयः नास्ति। तदर्थ पत्रालय–महाप्रबन्धकं प्रति पत्रमेकं लिखतु। 6

15 भवतः नाम दिनेशः। परश्व भवतः जन्मोत्सवः अस्ति। अतः स्वमित्राय उदिताय जन्मोत्सव कार्यक्रमम् उपलक्ष्य संवादं लिखत। चत्वारि वाक्यानि लिखत। 1×4=4

16 रेखांकितपदे संधिच्छेदं कुरुत – 1

(क) परायणं <u>ज्योतिरेकं</u> प्रसन्नम्।

(ख) श्रृंगाणि <u>यस्यातपवत्ति</u> सिद्धाः।

17 (क) रेखांकितपदे का विभक्तिः किं च मूलपदम्? 2

'<u>चक्रिणा</u>' च सदाराध्य यो जानाति स पण्डितः

(ख) रेखाङ्कितपदद्वयं लट्लकारे परिवर्त्य लिखत – 2

पूर्वं भरतः नाम नृपः <u>अभवत्</u>।

तस्य अष्टपुत्राः <u>आसन्</u>।

(ग) यथानिर्दिष्टं वाच्य–परिवर्तनम् कुरुत – 1

सः परार्थे शरीरं ददाति। (कर्मवाच्ये)

अथवा

राक्षसेन जीवहिंसा त्यज्येत। (कर्तृवाच्ये)

18 समुचितपदनिर्माणं कृत्वा रिक्तस्थानं पूरयत – 1×5=5

(क) किराताः छायां ________ गच्छन्ति। (वि + सेव् + ल्यप्)

(ख) विमाने सौर–ऊर्ज ________ संचारर्यमाणानि विमनानि वर्णितानि। (उप + युज् + ल्पप्)

(ग) पृथिव्यां सर्वे ________ क्षेमाय भवन्तु। (पादप + उचित विभक्ति)

(घ) रजकः ________ वस्त्राणि क्षालयति। (नदी + उचित विभक्ति)

(ङ) पिता पुत्रीं पाठशालान् ________। (नी + लट्लकारः)

19 रेखांकितपदस्य विग्रह कृत्वा लिखत – 2

(क) हिमालयो नाम <u>नगाधिराजः</u>।

(ख) किं <u>दानमाकाङ्क्षम्</u>।

20 अधोलिखितवाक्ये एकम् अव्ययम् एकम् उपसर्गं च चित्वा लिखत – 2

(क) भवन्तः कुत्र गच्छन्ति?

(ख) पर्यावरणस्य संरक्षणम् करणीयम्।

Unnati Educations
9899436384, 9654279279

खण्ड – ख

वैकल्पिक–I

(संस्कृतं संस्कृतिश्च)

21 अधोलिखितकाव्यानां तेषां लेखकैः सहमेलनं कृत्वा लिखत – **2**

'अ'		'ब'	
(i)	जानकीजीवनम्	(क)	रामभद्राचार्यः
(ii)	इन्दिरागांधीचरितम्	(ख)	जी. वी. पञ्सुले
(iii)	श्रीभार्गवराघवीयम्	(ग)	राजेन्द्र मिश्रः
(iv)	अवहारज्योतिमहाकाव्यम्	(घ)	सत्यव्रत शास्त्री

22 अधोलिखित प्रश्नान् उत्तरत –

(क) अधोलिखितसंख्यानां कृते संस्कृतपदानि लिखत – **2**

10^{22}, 10^{32}

(ख) 'अयुतम्' इत्यस्य प्रयोगः अनेकाः कस्मिन् ग्रन्थे प्रयुक्तः? कस्मिन् अर्थे च अस्य प्रयोग? **2**

(ग) लक्षगुणनोत्तर प्रपाल्याः सुन्दरम् उदाहरणं कस्मिन् ग्रन्थे प्राप्यते? **1**

(घ) कृषिशास्त्र विश्वकोशः कः ग्रंथः कथ्यते? तस्य ग्रंथस्य प्रणेता कः अस्ति? **2**

23 द्रविड भाषा परिवारे काः भाषाः सन्ति? **2**

24 (क) ब्रह्मचर्याश्रमान्तरं युवा कस्मिन् आश्रमे प्रविशति? त च प्रवेष्टुं कः संस्कारः क्रियते? **2**

(ख) वर्णाः के तेषां नामानि लिखत। **1**

(ग) नामकरणसंस्कारः जन्मनः कस्मिन् दिने क्रियते? **1**

Unnati Educations
9899436384, 9654279279

वैकल्पिक–II

(प्रयोजनमूलक संस्कृतम्)

21 अधोलिखितवाक्येषु रिक्तस्थानानि पूरयत – **1×4=4**

(क) संस्कृतभाषायाः विविधरूपाणां ________ तस्याः प्रयोजनम्।

(ख) आकाशवाणीतः ________ प्रातः सायं च संस्कृतवार्ता प्रसारणं भवति।

(ग) संस्कृतज्ञानां कृते ________ पर्याप्ताः अवसराः सन्ति।

(घ) सूक्तयः प्रेरणाप्रदाः ________ च भवन्ति।

22 अधोलिखित प्रश्नान् उत्तरत – **1×4=4**

(क) संचारमाध्यमः कः कथ्यते ?

(ख) दूरदर्शने संस्कृतवार्ताप्रसारणं प्रातःकाले कति वादने भवति ?

(ग) संस्कृतवार्ताप्रसारणस्य अवसानं किं कथयित्वा उद्घोष्यते ?

(घ) स्वातन्त्र्यदिवसावरे कस्मिन् कवि सम्मेलन संस्कृतस्य अपि कश्चन सुकविः आमन्त्र्यते ?

23 'अर्वाचीनसंस्कृतम्' – इति पत्रिका कुतः प्रकाश्यते ? तस्या प्रकाशनसंस्थायाः नाम किम् ? **1+1=2**

24 (क) अद्यत्वे संस्कृतपत्रकारिता कया दृष्ट्या महत्वपूर्णा अस्ति ? **1**

(ख) 'नवप्रभातम्' इति दैनिक समाचारपत्रं कुतः प्रकाश्यते ? **1**

(ग) पत्रपत्रिकासु चित्राणाम् उचितम् संयोजनस्य आधारः किं भवति ? **1**

(घ) त्रुटिशोधने प्रयुक्तम् अधोलिखितं चिह्नद्वयम् तयोः अभिप्रायेण सह मेलयत – **2**

	(अ)	(ब)
(क)	o	समीपम् आनेयम्
(ख)	⁀	संक्षेपचिह्नम्

Unnati Educations
9899436384, 9654279279